

«Похований велетень» Кадзуо Ішігуро — проблема пам'яті і забуття

У своєму романі «Похований велетень» Кадзуо Ішігуро розвиває постартурівську казку серед фентезійних декорацій. Це подорож літнього подружжя Акселя та Беатрікс у пошуках свого сина, роздуми про пам'ять та її тягар, спроба залишити старі рани в минулому. У цьому світі казкових мітів і містичного серпанку сплячої дракониці, що приховує природу минулого, автор досліджує вразливість пам'яті як інструменту, а іноді і як випробування, яке здається єдиним способом вижити.

Ішігуро використовує елемент штучно створеної вибіркової пам'яті, щоб показати, як люди можуть несвідомо захищатися від травматичних спогадів. Для нього, який у дитинстві емігрував до Великої Британії, батьківщина, Японія, довгий час існувала лише у вигляді розповідей його батьків. У своїй промові під час отримання Нобелівської премії Кадзуо Ішігуро сказав, що Японія була для нього лише як відлуння спогадів його батьків, і разом з ними він продовжував вірити, що вони колись повернуться на батьківщину. Ішігуро згадує, що його батьки з усіх сил намагалися зберегти японську атмосферу в домі, постійно купували журнали та мангу, які втратили актуальність через тривалість доставки. У його свідомості Японія залишалася віртуальним місцем, романтизовано створеним зі спогадів та історій. Цей досвід сформував його розуміння пам'яті та уявного минулого, які мають здатність створюють власну суб'єктивну реальність. Ця тема проходить крізь «Похованого велетня», де звичка Акселя та Беатрікс заповнювати прогалини в пам'яті вигаданими епізодами символізує здатність людини пристосовуватися до страждань, відкидати чи переколювати певні події.

Тема особистої та колективної пам'яті є центральною в оповіданні. Сам Аксель, схоже, був воїном, а туман забуття змушує селян кидати підозри на його родину, ніби караючи його за минуле. Селяни немов забороняють подружжю запалювати вогонь у власній оселі. Однак забуття не розв'язує проблему, а лише приховує її.

Історична травма раптово виринає з темряви, як похований велетень. Роман резонує з реальністю, свідками якої ми є сьогодні. Ішігуро торкається теми війни між бритами та саксами, пам'ять про яку спотворено самим забуттям. Цей примусовий «мир» є результатом витіснення та приховування спогадів про минулу несправедливість. Основний наратив «Похованого велетня» розкриває складний процес забуття та подолання травми, пов'язаної з війною. Однак безпам'ятство не може повністю стерти наслідки війни. Адже «велетень, колись глибоко похований, тепер заворушився». Вустами Вістана автор описує неминучу загрозу відродження насильства, коли «дружні зв'язки між нами здадуться нам вузликами, які дівчата в'яжуть зі стебел маленьких квіточок». Звучить передчуття близького жорстокого майбутнього: «Ночами чоловіки спалюватимуть сусідські будинки... Від річок клубочитиметься сморід трупів».. Спогади, заховані під туманом, немов велетень, постійно прокидаються і руйнують хиткий світ. Він попереджає про страшні події, які знову налаштують людей один проти одного, і ніхто не зможе запобігти вибуху ненависті. В суспільстві, яке відвертається від правди, настане час розплати, коли забуте повернеться з новою силою.

Алегорія забуття в «Похованому велетні» Ішігуро перегукується з сучасною українською дійсністю. Протягом століть російська дракониця огортала українців туманом братерства, намагаючись стерти національну ідентичність та прагнення до свободи. Імперія поневолила українських козаків, намагаючись придушити славу вільного народу, а пізніше радянський режим жорстоко придушував будь-які прояви українського національного духу за допомогою того ж НКВС. Однак відчуття гноблення та спогади про боротьбу ніколи не зникнуть. Війна вирує, справжні спогади не можна забути чи приховати.

Подорож Акселя і Беатрікс - це ще й подорож до відкриття правди про себе. Їхній син, виявляється, давно помер від чуми, а подорож - це не просто фізична мандрівка до іншого села. Човняр, що чекає на них, втілює образ Харона, який переносить душі померлих водами Стікса, або апостола Петра, що стоїть біля воріт Раю. Ймовірно, вони шукають не возз'єднання з сином, а примирення з власним болем і прийняття правди. Межа між реальністю та фантазією розмита, це символічний простір, у якому перетинаються минуле і сьогоденням, правда та вигадка.

Приховання болю в глибинах душі, немов у домовині, може здаватися тимчасовим полегшенням, але це лише відстрочення неминучого. Болючі спогади й травми, яких ми намагаємося уникати, ніколи не зникають безслідно. Вони, як похований велетень, лише чекають моменту, щоб повернутися з новою силою. Стерті зі свідомості, ці неоплакані рани знайдуть шлях до нашої реальності, розбурхуючи гнів, біль та нерозв'язані конфлікти. І врешті-решт, цей «велетень» воскресає, руйнуючи фальшиву мирність, яку ми намагаємося збудувати.